

**'Quickscan natuurtoets herinrichting
Stakenbergweg, Elspeet'**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het
kader van natuurwet- en regelgeving*

COLOFON

Titel: 'Quickscan natuurtoets herinrichting Stakenbergweg, Elspeet'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 08369

Status: Conceptrapport

Datum: 20 februari 2009

Auteur: Ing. M. Wallink

Veldonderzoek: Ing. M. Wallink

Eindredactie: Ir. A.B. Goutbeek

Opdrachtgever: Dhr. A. Marcelis, in opdracht van fam. J. van Essen, M. de Bruin & J. van de Steeg

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2009)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Wallink, M. (2009). Quickscan natuurtoets herinrichting Stakenbergweg, Elspeet; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 08-369. EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Werkwijze.....	2
2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.1	Aanleiding en situatie	3
2.2	Toetsingskader Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Natura 2000-gebied Veluwe	4
2.4	Verstorende en schadelijke effecten.....	6
2.5	Effectbeoordeling	7
2.6	Conclusie	9
3	Nota Ruimte.....	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Ecologische Hoofdstructuur (EHS).....	10
3.3	Natuur buiten de EHS	12
4	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	13
4.1	Methode.....	13
4.2	Flora	13
4.3	Zoogdieren	13
4.4	Broedvogels.....	15
4.5	Amfibieën	16
4.6	Reptielen.....	16
4.7	Overige soortgroepen	17
5	Geraadpleegde bronnen	18

Bijlagen

I	Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Veluwe
II	Effectindicator Veluwe
III	Toelichting storingsfactoren
IV.....	Inventarisatiekaart vleermuizen
V.....	Wettelijk kader

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Aanleiding en doelstelling

Voorliggende quickscan natuurtoets is uitgevoerd op verzoek van dhr. A. Marcelis (in opdracht van fam. van Essen, de Bruin & van de Steeg). Deze natuurtoets is noodzakelijk ten behoeve van de beoogde sloop en nieuwbouwplannen op enkele percelen langs de Stakenbergweg te Elspeek. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Het onderzoek is gebaseerd op één veldbezoek op 21 januari 2009 en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens uit diverse bronnen.

Gebiedsgericht natuurbeleid

De ligging in de nabijheid van Natura 2000-gebied verdient aandacht. De plannen hebben geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen, -soorten en typerende soorten. Een nadere toetsing wordt dan ook niet noodzakelijk geacht.

Ook de ligging in de nabijheid van de EHS verdient aandacht. Verwacht wordt dat als gevolg van de voorgenomen plannen geen significant negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS.

Met betrekking tot beide aspecten wordt zekerheidshalve aangeraden contact op te nemen met het bevoegd gezag. Zij kan dan aangeven of zij de conclusies uit het voorliggende onderzoek onderschrijft, of dat een uitgebreidere onderbouwing noodzakelijk is.

Aangetroffen en te verwachten soorten

De planlocatie betreft een aantal erven gelegen langs de Stakenbergweg in het buitengebied van Elspeek. De percelen liggen in de directe nabijheid van elkaar en bestaat met name uit enkele woningen, diverse schuren, verharding, landbouwgrond, bosschages en erfbeplanting. Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van een sloot en een tuinvijver gelegen in het zuidelijke deel van het plangebied. De plannen beogen om met uitzondering van enkele woningen alle bebouwing te slopen. Ter plaatse van deze schuren worden vervolgens enkele nieuwe woningen gerealiseerd. Uit de natuurtoets komt het volgende naar voren:

- Vaste verblijfplaatsen van vleermuizen zijn mogelijk aanwezig in diverse te slopen gebouwen. Ook de exacte betekenis van het plangebied als migratieroute en foeragegebied is vooralsnog niet bekend;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemene, laag beschermde zoogdiersoorten aangetoond of te verwachten. Zwaarder beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen, en worden zodoende niet verwacht;
- Het plangebied vormt geschikt broedgebied voor enkele algemene vogelsoorten. Er zijn geen aanwijzingen voor nesten van ontheffingsplichtige broedvogels (bijvoorbeeld uilen, spechten en roofvogels);
- Laag beschermde amfibieën zijn (beperkt) voortplantend als overwinterend te verwachten;
- Er zijn geen reptielen of beschermde flora, vissen en ongewervelden aangetoond of te verwachten.

Ontheffing en compenserende/mitigerende maatregelen

- Een aanvullend onderzoek (verspreid over 2009) naar de aanwezigheid van met name vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in diverse gebouwen is noodzakelijk om na te kunnen gaan of het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora en faunawet vereist is;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart en na half juli of te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedssfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Als in de periode tussen half juli en half november gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of een soort als Houtduif nestelend/ broedend aanwezig zijn in de invloedssfeer van de plannen.

Suggesties

Voor de in het plangebied voorkomende laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën geldt automatisch vrijstelling en is geen ontheffing nodig. Om schade aan kleine zoogdieren en amfibieën te voorkomen is het wenselijk - indien de planning het toelaat - werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september - begin november (mits vorstvrij).

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van dhr. A. Marcelis heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd voor een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de beoogde sloop en nieuwbouwplannen op enkele percelen langs de Stakenbergweg te Elspeet.

In verband met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998, is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden de mogelijke consequenties in beeld gebracht van de herontwikkeling van de locatie en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie

De planlocatie betreft een aantal erven gelegen langs de Stakenbergweg in het buitengebied van Elspeet. De percelen liggen in de directe nabijheid van elkaar en bestaat met name uit enkele woningen, diverse schuren, verharding, landbouwgrond, bosschages en erfbeplanting. Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van een sloot en een tuinvijver gelegen in het zuidelijke deel van het plangebied.

De plannen beogen, om met uitzondering van enkele woningen, alle bebouwing te slopen. Ter plaatse van deze schuren worden vervolgens enkele nieuwe woningen gerealiseerd. Als gevolg van de plannen zal waarschijnlijk, behalve de te slopen bebouwing, lokaal ook landbouwgrond, bosschages en erfbeplanting verloren gaan.

Figuur 1: Ligging van het onderzochte gebied (rode omlijning) aan de Stakenbergweg te Elspeet.
Bron kaartondergrond: Google Earth, 2009.

1.3 Werkwijze

De voorliggende quickscan natuurtoets is gebaseerd op één locatiebezoek aan zowel het plangebied als nabij gelegen Natura-2000 gebied, bestaande en beschikbare verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 5: Geraadpleegde bronnen) en bekende ecologische principes.

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingrepen in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied. De toetsing aan het gebiedsgerichte beleid betreft een verkennende voortoets waarin beoordeeld wordt of een uitgebreide toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 of EHS noodzakelijk is (hoofdstuk 2 & 3);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 4).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de te verwachten effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten. Ook wordt vermeld welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om aan de zorgplicht te voldoen. Dit kan leiden tot een eventuele ontheffingsverlening annex artikel 75 van de Flora- en faunawet.

2 NATUURBESCHERMINGSWET 1998

2.1 Aanleiding en situatie

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat en Vogelrichtlijngebieden - tezamen 'Natura 2000-gebieden' genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten. Het dichtstbijzijnde gebied vallend onder de Natuurbeschermingswet is de 'Veluwe', gelegen direct ten westen van de Stakenbergweg op een afstand van ca. 20 meter van het plangebied (figuur 2).

Figuur 2: Ligging van het onderzochte gebied (rode omlijning) t.o.v. nabijgelegen Natura 2000-gebied de Veluwe (Gele vlak). Bron kaartondergrond: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>.

Omdat de werkzaamheden plaatsvinden in de directe nabijheid van de begrenzing van het Natura 2000-gebied 'De Veluwe', dient te worden beoordeeld of door de uitvoering van de werkzaamheden en de toekomstige inrichting (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van dit gebied te verwachten zijn. De volgende vraag centraal:

"Zijn er (significant) negatieve effecten te verwachten op de beschermde natuurwaarden van Natura 2000-gebied 'De Veluwe' tijdens de aanleg of door de nieuwe inrichting?"

2.2 Toetsingskader Natuurbeschermingswet 1998

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is (Ministerie LNV 2005a). Ook voor plannen - zoals bestemmingsplannen, streekplannen en waterhuishoudingsplannen - geldt dat goedkeuring noodzakelijk is van bevoegd gezag op grond van artikel 19j. De provincie waarbinnen het grootste

gedeelte van een Natura 2000-gebied gelegen is, wordt in de regel aangemerkt als zijnde bevoegd gezag. In het geval van Natura 2000-gebied 'De Veluwe' is dit Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland.

In de oriëntatiefase van een habitattoets - ook wel verkennende voortoets genoemd - wordt onderzocht of de activiteit (plan, project of handeling) tegen het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, schadelijke gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, en zo ja, of deze gevolgen 'significant' kunnen zijn. De gevolgen moeten beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met 'cumulatieve effecten'

Uit de oriëntatiefase kunnen drie conclusies volgen:

1. Er zijn zeker geen negatieve effecten.
In dit geval is geen vergunning nodig.
2. Er zijn mogelijk wel negatieve effecten maar deze zijn niet significant.
In dit geval dient via een zogenaamde 'Verstorings- of verslechteringstoets' nagegaan te worden of er sprake is van een aanvaardbare verstoring of verslechtering. Op basis hiervan wordt een vergunning verleend of geweigerd.
3. Er is een kans op significante negatieve effecten.
In dit geval dient een zogenaamde 'Passende beoordeling' uitgevoerd te worden. Een vergunning wordt nu alleen verstrekt indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

Voorliggende rapportage moet beschouwd worden als (verkennende) voortoets of oriëntatiefase.

Significante effecten

Centraal in een effectbeoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van de gunstige staat van instandhouding, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG, 2000). Om te kunnen vaststellen of er een kans is op significante gevolgen, moet gelet worden op een aantal aspecten:

- De relevante aspecten van de instandhoudingsdoelstellingen en hun precieze inhoud;
- De mate van zekerheid over het optreden van het effect, in relatie tot het natuurlijke functioneren van habitattypen, leefgebieden en soorten.

Bij de instandhoudingsdoelstelling voor habitattypen moet worden gelet op/ moet worden getoetst aan:

- Behoud of uitbreiding van de oppervlakte van het habitatype;
- Behoud of verbetering van de kwaliteit van het habitatype.

Bij de instandhoudingsdoelstelling voor soorten moet worden gelet op/ moet worden getoetst aan:

- Behoud of uitbreiding van de omvang van het leefgebied;
- Behoud of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied;
- Behoud of uitbreiding van de populatie.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten, beschouwd moeten worden als een significante aantasting.

2.3 Natura 2000-gebied Veluwe

Kenschets en gebiedbeschrijving

De Veluwe bestaat overwegend uit droge bossen, droge en natte heide, vennen en stuifzanden. In de voorlaatste ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden, duwden de ijslobben van het landijs enorme hoeveelheden door de rivieren aangevoerd zand en grond voor zich uit en opzij en vormden zo de stuwwallen. Hoewel de hoogteverschillen sindsdien

door wind en water zijn afgevlakt, reiken de hoogste delen van de Veluwe tot ruim 100 m boven NAP. Tot 1900 was de Noord- Veluwe één uitgestrekt stuifzandgebied. Tegenwoordig is er in totaal nog 1400 hectare stuifzand op de Veluwe. Bij Kootwijk is één van de grootste actieve stuifzandgebieden van Europa. Plaatselijk komen in de heiden natte (o.a. Leemputten bij Staverden) of droge (o.a. Harskamp) heischrale graslanden, jeneverbesstruwelen, vennen, natte heide en hoogveenkernen (Mosterdveen) voor. In het beekdal van de Hierdense en Staverdense Beek worden schraallanden aangetroffen. Langs de randen van de Veluwe ontspringen de (sprengen)beken, waar beekvegetaties en zeer plaatselijk bronbossen voorkomen.

De Veluwe is onder de Habitatrichtlijn aangemeld voor een groot aantal habitattypen en soorten en onder de Vogelrichtlijn aangewezen voor verschillende broedvogels. In tabel 1 zijn habitattypen en soorten weergegeven waarvoor het gebied onder de Habitatrichtlijn is aangemeld. In tabel 2 zijn de tien broedvogels weergegeven waarvoor gebied de Veluwe is aangewezen als Vogelrichtlijngebied.

Tabel 1: Habitattypen en soorten waarvoor de 'Veluwe' is aangemeld (MinLNV 2009).

Code	Habitatype	Code	Habitatype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	H6230	Heischrale graslanden
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	H6410	Blauwgraslanden
H2330	Zandverstuivingen	H7110B	Actieve hoogvenen
H3130	Zwakgebufferde vennen	H7150	Pionierv egetaties met snavelbiezen
H3160	Zure vennen	H9120	Beuken-eikenbossen met hulst
H3260A	Beken en rivieren met waterplanten	H9190	Oude eikenbossen
H4010	Vochtige heiden	H91E0	Vochtige alluviale bossen
H4030	Droge heiden	H9160A	Eiken-haagbeukbossen
H5130	Jeneverbesstruwelen		

Code	Soort	Code	Soort
H1042	Vliegend hert	H1042	Gevlekte witsnuitlibel
H1096	Beekprik	H1163	Rivierdonderpad
H1166	Kamsalamander	H1318	Meerleermuis
H1831	Drijvende waterweegbree		

Tabel 2: Broedvogels waarvoor de 'Veluwe' is aangemeld (Min van LNV 2009).

Code	Broedvogel	Code	Broedvogel
A072	Wespendief	A246	Boomleeuwerik
A224	Nachtzwaluw	A255	Duinpieper
A229	IJsvogel	A276	Roodborsttapuit
A233	Draaihals	A277	Tapuit
A236	Zwarte specht	A338	Grauwe klauwier

Instandhoudingsdoelstellingen

De staat van instandhouding van habitats en hun instandhoudingdoelen zijn weergegeven in het ontwerpbesluit (*Ministerie van LNV, 2008*). De instandhoudingdoelstellingen behelzen het duurzaam in stand houden van een habitat. Dit is voor elk Natura 2000-gebied vastgelegd in een kwantificering van toename van kwaliteit of oppervlak. De doelstellingen kunnen bijvoorbeeld worden behaald door behoud, verbetering of vergroting van het type habitat. Er kan onderscheid gemaakt worden in *algemene doelen* en *kernopgaven*.

Algemene doelen

Algemene doelen zijn geformuleerd voor alle Natura 2000-gebieden en hebben betrekking op behoud van de bijdrage aan de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie. Ook hebben ze betrekking op het behoud van de ecologische en ruimtelijke

samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie, behoud van de natuurlijke kenmerken en behoud van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingdoelstellingen zijn geformuleerd.

Kernopgaven

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschap kernopgaven geformuleerd. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap en elk Natura 2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van bijdragen, belangrijkste verbeteropgaven, aangewezen habitattypen en soorten. De toedeling van de kernopgaven geeft aan welke gebieden de relatief grootste bijdrage leveren voor de realisering van bepaalde landelijke doelen.

Voor de Veluwe zijn de volgende kernopgaven gesteld:

- Kwaliteitsverbetering van zure vennen H3160;
- Kwaliteitsverbetering van actieve hoogvenen (heideveentjes) *H7110_B in heideterreinen en bossen;
- Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277;
- Verbinden heide- en stuifzandencomplexen met oog op fauna;
- Behoud areaal oude eikenbossen (H9190, m.n. strubbebossen) en verbeteren kwaliteit, ook als habitat voor vliegend hert H1083.

De hierboven genoemde kernopgaven zijn verwerkt in de instandhoudingdoelen voor De Veluwe. Voor de Veluwe zijn verder geen complementaire doelen opgesteld. In Bijlage I per habitatype, habitaatsoort en vogelrichtlijnsoort het instandhoudingdoel omschreven, inclusief een toelichting.

2.4 Verstorende en schadelijke effecten

Inleiding

In een toetsing van de Natuurbeschermingswet dient beschreven te worden welke aspecten mogelijk verstorende en schadelijke effecten kunnen hebben op de kwalificerende soorten en habitats van het Natura 2000-gebied. Algemene voorbeelden van mogelijke verstorende en schadelijke effecten zijn:

- oppervlakteverlies;
- chemische effecten zoals uitstoot van schadelijke stoffen;
- fysieke effecten zoals wijziging van grondwaterstanden of -stromen, en vernietiging van geomorfologie;
- verstorende effecten zoals geluidsbelasting, lichthinder en bewegingsverstoring;
- verkeerd en/of geen beheer of onderhoud.

Bij een beoordeling dient altijd gekeken te worden naar effecten tijdens zowel de aanleg- als de gebruiksfase. Of schadelijke effecten daadwerkelijk kunnen optreden hangt af van de aard en reikwijdte van de ingrepen/activiteiten aan de ene kant en anderzijds van de gevoeligheid van kwalificerende habitats hiervoor. Beide aspecten moeten dus in beeld gebracht worden. Onderstaand wordt nader ingegaan op de specifieke activiteiten en ontwikkelingen in het plangebied en mogelijke effecten hiervan op de instandhoudingdoelen van de aangewezen habitattypen, -soorten en vogelrichtlijnsoorten van het Natura 2000-gebied 'Veluwe'.

Mogelijke effecten

Met behulp van de effectenindicator zoals beschikbaar op de website van het Ministerie van LNV, kan een verkenning worden uitgevoerd naar kansen op mogelijke significante effecten. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van

habitattypen (en soorten) voor de meest voorkomende storende factoren, gebaseerd op absolute getallen voor biotische randvoorwaarden en kennis van ruimtelijke randvoorwaarden. In Bijlage II is deze voor de hele Veluwe weergegeven. Omdat op voorhand echter een aantal storingsfactoren al kan worden uitgesloten, omdat zij met zekerheid niet zullen optreden als gevolg van activiteiten of plannen binnen het plangebied of door de ligging van het plangebied, zijn niet alle effecten in de tabel opgenomen. Een nadere omschrijving van de effecten is opgenomen in bijlage III.

Uit de tabel valt af te leiden dat de meeste kwalificerende habitattypen en -soorten voor een groot aantal storingsfactoren 'gevoelig' tot 'zeer gevoelig' kunnen zijn. Deze mogelijke effecten worden in de volgende paragrafen besproken.

2.5 Effectbeoordeling

1) *Oppervlakteverlies*

De geplande werkzaamheden vinden plaats buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied de Veluwe, waardoor oppervlakteverlies van bijvoorbeeld habitattypen waarvoor De Veluwe is aangemeld niet zal optreden.

2) *Versnippering*

Versnippering is met name van toepassing op soorten en niet op (statische) habitattypen. Voor het Natura 2000-gebied De Veluwe zijn diverse kwalificerende soorten aangewezen (tabel 1 en 2). Ook zijn per habitatype 'voor het habitatype typische soorten' opgenomen. Dit zijn geen kwalificerende soorten, maar wel soorten die voorkomen in of kenmerkend zijn voor het betreffende habitatype. Zowel aan de kwalificerende als aan de typische soorten moet worden getoetst of de geplande activiteit verstoring veroorzaakt.

Ook hier geldt, evenals bij oppervlakteverlies, dat doordat de werkzaamheden op percelen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied en dus de habitattypen uitgevoerd worden geen versnippering optreedt van leefgebied van deze kenmerkende soorten.

3) *Verzuring en 4) Vermesting*

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden zal (tijdelijk) een geringe toename optreden van de uitstoot van stoffen die geproduceerd worden door verbranding van fossiele brandstoffen (shovels, bulldozers etc...). Bovendien zal na realisatie van de plannen mogelijk het aantal verkeersbewegingen - en dus uitstoot stikstofverbindingen - licht toenemen ten opzichte van de huidige situatie (toename aantal gezinnen). Ook is het aannemelijk dat er een lichte toename ontstaat van hondenuitwerpselen in de Veluwe. Het aantal gezinnen op de planlocatie neemt toe en mogelijk dus ook het aantal personen dat de hond uitlaat in de Veluwe. Ervan uitgaande dat deze aan de lijn en op de paden blijven, zal slechts zeer lokaal vermisting optreden.

Een deel van deze stoffen kan een belasting opleveren voor de habitats van het Natura 2000-gebied. Dit geldt met name voor stikstofverbindingen die een verzurende en vermestende werking hebben. De uitstoot van verzurende en vermestende stoffen door fossiele brandstoffen (NOx) wordt - in tegenstelling tot ammoniakemissie door veehouderijen - echter beschouwd als een zogenaamde diffuse bron. Deze stoffen verplaatsen zich over grote afstand door de lucht voordat zij neerslaan. Het effect van lokale emissies is daarom te verwaarlozen ten opzichte van de enorme achtergronddepositie van overige bronnen in de vorm van veehouderijen. In dit geval is het aantal verkeersbewegingen (en voertuigen) tevens dusdanig laag dat van een effect, ten opzichte van de achtergronddepositie, geen sprake zal zijn. Om deze reden kan met zekerheid worden uitgesloten dat de toename van de lokale emissie een effect zal hebben op verzurings- en vermestingsgevoelige habitats het Natura 2000-gebied De Veluwe.

Bovendien worden in het plangebied enkele veehouderijen opgeheven. De huidige ammoniakuitstoot die momenteel afkomstig is van deze veehouderijen is vele malen groter dan de verwachte toename van stikstofverbindingend zoals hierboven is

weergegeven. Netto gezien zullen de plannen dus mogelijk juist een positief effect hebben op de kenmerkende habitattypen en soorten - die gevoelig zijn voor verzuring/vermesting - binnen Natura 2000-gebied Veluwe.

7) Verontreiniging

Verontreiniging is met name van toepassing op habitattypen en niet op soorten. De geplande werkzaamheden vinden grotendeel plaats op huidige, reeds bebouwde erven. Het plangebied ligt buiten de begrenzing van de Veluwe en ook buiten de aangewezen habitattypen. Schade aan de aanwezige habitattypen door verontreiniging kan dan ook worden uitgesloten.

8) Verdroging en 9) Vernatting

Zowel diverse habitattypen, -soorten en vogelrichtlijnsoorten zijn gevoelig of zeer gevoelig voor verdroging of vernatting.

De geplande werkzaamheden hebben geen permanente invloed op het grondwaterniveau. Zo worden er bijvoorbeeld geen watergangen gegraven of gedempt wat gevolgen kan hebben op de grondwaterstand.

Mogelijk kan het wel noodzakelijk zijn om tijdens nieuwbouwwerkzaamheden lokaal grondbemaling toe te passen. Tijdelijk grondbemaling heeft echter slechts lokaal gevolgen op de aanwezige grondwaterstand. Dichtstbijzijnde (heide)gebied dat gevoelig kan zijn voor verdroging ligt bovendien op een grote afstand, namelijk ca. 175 meter. Hier is een grondwatertrap 6-7 aanwezig. Dit betekent dat hier van nature een lage grondwaterstand aanwezig is. Het gebied is zodoende niet gevoelig voor eventuele verdroging. Door de geplande ingrepen zullen naar verwachting geen negatieve effecten door vernatting of verdroging optreden. Schade aan de voor vernatting of verdroging gevoelige habitats of soorten wordt dan ook niet verwacht.

13) Verstoring door geluid, 16) Optische verstoring en 17) Mechanische effecten

Verstoring door geluid, mechanische effecten en optische verstoring is van toepassing op soorten en niet op (statische) habitattypen. Zoals gemeld zijn voor het Natura 2000-gebied de Veluwe diverse kwalificerende soorten aangewezen, maar ook per habitatype zogenaamde typische soorten. Zowel aan de kwalificerende als aan de typische soorten moet worden getoetst of de geplande activiteit verstoring veroorzaakt. De werkzaamheden tijdens de sloop- en bouwfase gaan gepaard met een verhoging in geluidsverstoring, optische verstoring en mechanische verstoring. Gezien de ligging buiten het Natura 2000-gebied de Veluwe en het ontbreken van geschikt biotoop - voor kwalificerende en typerende soorten - in of in de nabijheid van het plangebied kunnen negatieve, verstorende effecten uitgesloten worden.

De plannen zorgen mogelijk voor een (geringe) toename in verkeersintensiteit in de Veluwe. Het betreft dan zowel een lichte toename van auto's, fietsers en wandelaars op bestaande wegen en paden. Naar verwachting zal dit slechts verwaarloosbare effecten met zich mee brengen, doordat een eventuele toename zich verspreid over het gebied, via verschillende bestaande wandelroutes, zal uitsmeren. Zo kan op een drukke dag, als gevolg van goed weer, de invloed van mensen afkomstig vanuit het plangebied relatief klein zijn ten opzichte van de overige mensen die zich bevinden in Natura 2000-gebied de Veluwe. Hierbij is er vanuit gegaan dat een eventuele toename van verkeer en wandelaars uitsluitend plaatsvindt op de reeds aanwezige wegen/paden.

14) Verstoring door licht

Verwacht wordt dat de erven in de toekomstige situatie op een normale wijze verlicht worden. Hierdoor zal de verlichting - en dus verstoring door licht - van de erven ten opzichte van de huidige situatie naar verwachting niet/ nauwelijks toenemen. Wel wordt aangeraden de verlichting 's avonds op de bouwpercelen, tijdens de sloop- en bouwwerkzaamheden, uit te zetten.

2.6 Conclusie

Uit de effectenindicator van het Ministerie van LNV blijkt dat de habitattypen in de Veluwe gevoelig zijn voor een groot aantal verstorende effecten. Op voorhand kunnen echter een aantal storingsfactoren worden uitgesloten, omdat zij met zekerheid niet zullen optreden door de aard van de geplande werkzaamheden en de ligging van het gebied. Door deze schifting blijven uiteindelijk een aantal factoren over die in relatie tot de werkzaamheden mogelijk als verstorend kunnen optreden (bijlage II).

Wanneer deze storingsfactoren nader worden bekeken en worden getoetst aan de habitattypen en habitatsorten binnen Natura 2000-gebied de Veluwe en de uit te voeren werkzaamheden, wordt verwacht dat geen van de mogelijke storingsfactoren een negatief effect hebben op de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen, -soorten en typerende soorten. Een nadere toetsing wordt dan ook niet noodzakelijk geacht.

3 NOTA RUIMTE

3.1 Inleiding

De Nota Ruimte is één van de nota's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is ondermeer de Ecologische Hoofdstructuur, ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied aangewezen.

De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Door het rijk en provincies is een beleidskader opgesteld met de spelregels die gelden bij ingrepen binnen de EHS. Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de "Nee, tenzij"-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijzigingen niet mogelijk zijn als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

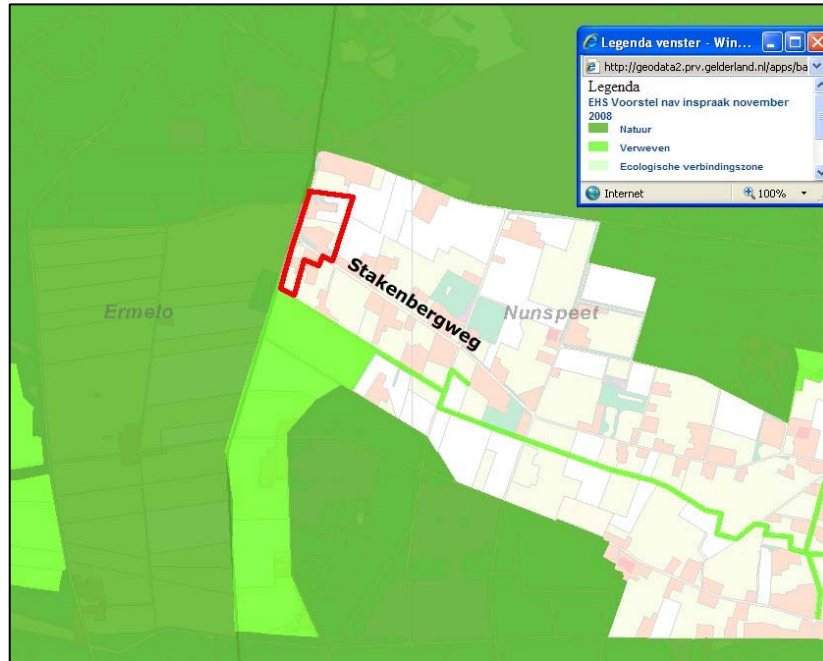
Zowel ingrepen in bossen en natuurgebieden als ingrepen in de omgeving van deze gebieden dienen beoordeeld te worden op mogelijke schadelijke effecten zoals areaalverlies, verstoring en versnippering. In dit kader moet allereerst in beeld worden gebracht wat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS in het plangebied zijn. Provincies hebben het rijksbeleid doorvertaald in het provinciaal beleid.

In de provincie Gelderland bestaat de EHS uit drie onderdelen; EHS-Natuur, EHS-verweving en ecologische verbindingzones. Soorten die zijn gebonden aan grotere natuurgebieden vinden vooral een plek in EHS-natuur. EHS verweving is van belang voor soorten die in gebieden leven waarin natuurelementen verweven zijn met agrarisch gebruik van het landschap. Met de ecologische verbindingzones neemt de versnippering van de natuur af en ontstaan meer migratiemogelijkheden voor planten en dieren.

EHS t.a.v. plangebied

Het plangebied is grotendeels omgeven door de EHS, maar is zelf geen onderdeel van de EHS. Het betreft hier zowel gebieden vallend onder bestaande natuur als verwevingsgebieden (zie figuur 3 op volgende pagina). Tot de EHS worden gerekend: gebieden die vallen onder de Vogel- of Habitatrichtlijn, landgoederen die vallen onder de natuurschoonwet en overige gebieden met een aanzienlijke oppervlakte aan natuur- en beselementen. Door natuurontwikkeling en agrarisch natuurbeheer wordt de natuurwaarde van het gebied als geheel versterkt. Natuur is in verweven gebieden de belangrijkste functie. Land- en tuinbouw kunnen zich in deze gebieden duurzaam ontwikkelen voor zover de aanwezige natuurwaarden niet worden geschaad. Verweven gebieden zijn van belang voor planten- en diersoorten die gebonden zijn aan gebieden waarin veel natuurelementen en natuurkwaliteiten verweven zijn met agrarisch en ander gebruik van het cultuurlandschap.

Van fysieke aantasting van de EHS is geen sprake. De plannen blijven namelijk beperkt tot het huidige percelen die niet tot de EHS behoren. Ook indirecte effecten als verdroging en versnippering zullen als gevolg van de plannen niet optreden. Van enige verstoring op de EHS kan wel sprake zijn als gevolg van de eventuele toename van recreatief gebruik.

Figuur 3: Ligging van het onderzochte gebied (rode omlijning) t.o.v. nabijgelegen EHS (groene vlakken). Bron kaartondergrond: <http://geodata2.prv.gelderland.nl>.

Recreatief gebruik

Er is een toename van recreatief gebruik te verwachten in bijvoorbeeld het nabijgelegen bos- en heidegebied (o.a. Elspeetsche Heide) dat tot de EHS behoort. Naar verwachting zal dit slechts verwaarloosbare effecten met zich mee brengen, doordat een eventuele toename van recreatieve uitloop zich verspreid over het gebied, via verschillende bestaande wandelroutes, zal uitsmeren. De grootte van het gebied waarin aantoonbare effecten kunnen worden verwacht is niet goed aan te geven, omdat dit afhankelijk is van een groot aantal variabelen. Tot deze variabelen behoren zaken als het moment waarop, de wijze van recreëren, weersomstandigheden etc. Zo kan op een drukke dag, als gevolg van goed weer, de verstoring door mensen vanaf de locatie relatief klein zijn ten opzichte van de overige recreanten die in de EHS rondlopen.

Verstoringprincipe

Algemeen wordt verondersteld dat een verstoringbron op korte afstand, met een niet voorspelbaar gedrag, van lange duur en hoge intensiteit en frequent voorkomend voor veel verstoring zal zorgen (Krijgsveld *et al.* 2004). Vooral broedvogels en zoogdieren zijn hiervoor gevoelig. Voor broedende zangvogels zijn verstoringafstanden bekend voor wandelaars van 20 tot 60 meter. Effecten van verstoring door wandelaars op amfibieën, reptielen, insecten en vissen zijn meestal verwaarloosbaar, aangezien deze niet of nauwelijks verstoringgevoelig zijn, zeker wanneer uitgegaan wordt dat alleen de paden betreden worden.

Geluid

Veel dieren zijn gevoelig voor een geluidsniveau boven de 40 dB (A) (Reijnen, 1995). Teveel geluid beïnvloed het broedgedrag en/of het terreingebruik.

Conclusie

Alhoewel wordt verwacht dat als gevolg van de voorgenomen plannen geen significant negatieve effecten zullen optreden ten aanzien van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS, verdient het aanbeveling in contact te treden met het bevoegd gezag (per 1 juli 2008 is deze taak overgegaan van de provincie naar gemeente). Het bevoegd gezag kan dan aangeven of zij de conclusies uit het voorliggende onderzoek onderschrijft, of dat een uitgebreidere onderbouwing noodzakelijk is.

3.3 Natuur buiten de EHS

Het plangebied heeft geen betekenis als 'weidevogelgebied' of 'ganzenfoerageergebied'. Dergelijke gebieden liggen ook niet in de directe omgeving.

Op basis van de aard van de ingreep kan worden geconcludeerd dat aantasting van gebieden met belangrijke natuurwaarden buiten de EHS niet aan de orde is.

4 FLORA EN FAUNA VAN HET ONDERZOEKSGBIED

4.1 Methode

Het onderzoek is gebaseerd op één veldbezoek uitgevoerd op 21 januari 2009. Tijdens dit veldonderzoek is aandacht besteed aan onder andere beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten die ontheffingsplichtig zijn (FFW tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: hogere planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement', een uitspraak gedaan over de mogelijk aanwezige beschermde soorten.

Hieronder worden de onderzochte soortengroepen beschreven die op de locatie en directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht.

4.2 Flora

Het plangebied bestaat grotendeel uit landbouwgrond, bebouwing, bosschages en erfbeplanting. Verspreid zijn algemene soorten aangetroffen van enigszins voedselrijke omstandigheden. De meest dominante soorten betreffen, Gestreepte witbol, Vogelmuur, Gewone paardenbloem, Grote brandnetel, Kruidende boterbloem, Ridderzuring, Fluitenkruid, Bijvoet, Gewone hoornbloem en Gewoon herderstasje. Met uitzondering van de laag beschermde Kleine maagdenpalm (FFW tabel 1) zijn geen beschermde of bedreigde planten (Rode Lijst- soorten) in het plangebied aangetroffen.

De groeiplaatsen van Kleine maagdenpalm kunnen verdwijnen als gevolg van de plannen. Kleine maagdenpalm is aangetroffen in een tuin en is (hoogstwaarschijnlijk) aangeplant. Voor het verwijderen van gekweekte exemplaren van beschermde plantensoorten geldt een vrijstelling. Bovendien geldt bij ruimtelijke ingrepen automatisch een vrijstelling van verbodsartikel 8 van de Flora- en faunawet voor laag beschermde soorten van tabel 1. Het aanvragen van een ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet is daarom voor deze soort niet aan de orde.

Gezien de aangetroffen soortensamenstelling in combinatie met de terreingesteldheid zijn verder geen zwaarder beschermde plantensoorten of soorten van de Rode Lijst te verwachten op de planlocatie. Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van Flora en faunawet is zodoende voor flora ook niet aan de orde.

4.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële vaste verblijfplaatsen

Strikte bescherming gaat uit naar verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere ruimten in bomen, huizen, kelders, etc. In een deel van de binnen het plangebied staande gebouwen ontbreken dergelijke geschikte locaties. In veel van de te slopen gebouwen bevinden zich echter wel voor vleermuizen bereikbare ruimten die in gebruik kunnen zijn als verblijfplaats (Bijlage IV). In veel gevallen moet gedacht worden aan spouwmuren die bereikbaar zijn voor vleermuizen. Gericht aanvullend onderzoek naar vleermuizen is dan ook noodzakelijk (zie onderstaande kaders volgende pagina). Uit dit onderzoek zal naar voren komen of voor het slopen van de betreffende gebouwen een ontheffing annex artikel 75 Flora- en faunawet vereist is.

In de eventueel te verwijderen bomen op de planlocatie ontbreken mogelijkheden voor vaste verblijfplaatsen voor boombewonende soorten.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren om van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en kunnen zodoende beschermd zijn.

De aanwezige bosschages langs met name de Stakenbergweg kan als onderdeel van een migratieroute voor vleermuizen fungeren. Aanvullend onderzoek kan dit verhelderen.

Foerageergebieden

Met name gezien de aanwezige bosschages heeft het plangebied waarschijnlijk betekenis als foerageergebied voor vleermuizen. Echter, foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. De exacte betekenis van het plangebied als foerageergebied voor vleermuizen is naar aanleiding van dit onderzoek niet vast te stellen, maar zal gezien de omgeving niet onmisbaar zijn.

Gericht Vleermuisonderzoek

Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven (mei - half juli), baltslocaties en paarverblijven (half augustus - september) en winterverblijven (half oktober- begin april). Het vaststellen van de aan- of afwezigheid van migratieroutes en de functionaliteit van het gebied als foerageergebied kan het beste in de zomerperiode (mei- half juli) worden uitgevoerd. De genoemde perioden zijn globaal en kunnen afhankelijk van het weer wat eerder of later in het seizoen liggen.

Met behulp van een zogenaamde 'batdetector' kunnen de ultrasone geluiden van vleermuizen voor de mens hoorbaar gemaakt worden en kunnen verschillende soorten op naam worden gebracht. Vaste verblijfplaatsen kunnen vaak ook gelokaliseerd worden aan de hand van zichtwaarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren.

Het is niet mogelijk onderzoek in de maanden november - april uit te voeren in verband met de winterslaap van deze dieren. Ze zijn dan niet alleen inactief, maar 'huizen' bovendien vaak op andere locaties dan gedurende het zomerhalfjaar.

Nieuw protocol voor Vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) recent een protocol (concept) opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdiervereniging VZZ. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht. De deskundigen van EcoGroen Advies baseren de te volgen inventarisatie op het protocol, maar stemmen de strategie en inzet telkens af op de omvang en complexiteit van de locatie. Over de rol die het protocol gaat spelen bij de toetsing en acceptatie van onderzoek door bevoegd gezag (Provincie, Ministerie van LNV) is nog geen jurisprudentie beschikbaar.

Op basis van de terreinkenmerken en ervaring met verleende ontheffingen wordt ingeschat dat in deze situatie twee bezoeken voldoende zijn (eenmaal in de periode half mei - half juli en eenmaal in de periode augustus - september). De precieze uitwerking van een nieuw protocol voor vleermuisonderzoek is echter nog onvoldoende bekend.

Overige zoogdieren

Op de planlocatie is het voorkomen van diverse laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren met een vaste verblijfplaats te verwachten zoals Egel, Mol, Haas, Bosmuis, Huisspitsmuis, Veldmuis, Aardmuis, Rosse woelmuis en Bosspitsmuis (spec). Het aanvragen van een ontheffing is hier voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat

in deze situatie automatisch vrijstelling geldt annex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Mogelijk komen in het plangebied ook de niet beschermde Huismuis en Bruine rat voor.

Tijdens het veldonderzoek is specifiek gelet op aanwijzingen (uitwerpselen, prooi-resten, nesten en vratsporen) voor aanwezigheid van de middelhoog beschermde Steenmarter en Eekhoorn (beide FFW tabel 2). Deze zijn niet aangetroffen en vaste verblijfplaatsen van deze soorten worden op de planlocatie dan ook niet verwacht. Ook vaste verblijfplaatsen van overige zwaardere beschermde soorten zijn niet aangetroffen in het plangebied.

Schade aan de algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

4.4 Broedvogels

Aangezien het veldbezoek buiten de broedperiode van vogels is uitgevoerd, was het niet mogelijk een broedvogelinventarisatie uit te voeren. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek, de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement' wordt een uitspraak gedaan over de te verwachten soortensamenstelling.

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Indien op een locatie geen broedende/nestelende vogels aanwezig zijn, mag het aanwezige potentiële broedbiotoop ook tijdens het broedseizoen verwijderd worden.

Van een kleine selectie vogels zijn daarentegen nestplaatsen jaarrond beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke (in gebruik zijnde) nestlocaties is een ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet vereist. Ook dan geldt dat de nestlocatie alleen buiten het broedseizoen van de soort verwijderd mag worden. In de ontheffing worden veelal nog enkele andere voorwaarden gesteld aan het verlenen van de ontheffing.

Ontheffingsplichtige broedvogels

Op dit moment zijn van de volgende soorten de nestplaatsen jaarrond beschermd: Bosuil, Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Groene specht, Zwarte specht, Grote bonte specht, Kleine bonte specht en nesten van in bomen broedende roofvogelsoorten. Ook heeft Dienst Landelijk Gebied een aanvulling op de lijst van ontheffingsplichtige broedvogels in voorbereiding (zie onderstaand kader). Er zijn echter geen broedlocaties van betreffende soorten aangetroffen in het plangebied of binnen de invloedssfeer van de plannen.

Op handen zijnde wetswijziging (concept)

Door een op handen zijnde wetswijziging vallen ook nesten van Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Huiszwaluw, Middelste bonte specht, Oehoe, Raaf, Rode wouw, Roek, Slechtvalk, Wespandief, Zeearend, Zwarte kraai, en Zwarte wouw binnenkort onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Daarom is na ingang van deze wetswijziging een ontheffing annex art. 75 van de Flora- en faunawet nodig wanneer nestlocaties van deze soorten worden verwijderd of verstoord.

Overige broedvogels

Op de planlocatie is voor diverse vogelsoorten, die vaak in en rondom bebouwing en tuinen worden aangetroffen, geschikt broedbiotoop aanwezig. Denk hierbij aan soorten

als Houtduif, Kauw, Zwarte roodstaart, Winterkoning, Spreeuw, Witte kwikstaart, Merel en Huismus. Huismus staat op de Rode Lijst van bedreigde diersoorten (Rode Lijst 4, categorie 'gevoelig'). Ook in de erfbeplanting en bosschages zijn diverse algemene broedvogels van bos en struweel te verwachten zoals, Winterkoning, Roodborst, Groenling, Heggenmus, Zwartkop, Merel, Houtduif etc... De graslanden zijn nauwelijks van belang als broedgebied voor (weide)vogels vanwege de ligging nabij infrastructuur, bosschages en bebouwing. Mogelijk broedt een enkel paartje Kievit of Scholekster in dit deel van het plangebied.

Naar verwachting zal als gevolg van de plannen enig broedgebied van vogels verloren gaan. De gunstige staat van instandhouding van de te verwachten soorten komt echter niet in gevaar, omdat in de omgeving van het plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig blijven.

Het is (veelal) niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Meestal wordt daarom gesteld dat werkzaamheden niet in de periode half maart -half juli (het broedseizoen) mogen plaatsvinden. Deze periode geldt echter als richtlijn en wordt niet als zodanig in de wet vermeld. Van belang is of broedende/ nestelende vogels aanwezig zijn of niet.

Als in de periode tussen half juli en half november gestart wordt met de werkzaamheden is het van belang om na te gaan of bewoonde nesten van Houtduif aanwezig zijn in de invloedssfeer van de plannen. Houtduif kan bijvoorbeeld broeden tot half november.

Aanlegwerkzaamheden hoeven niet altijd voor het broedseizoen te worden afgerond op voorwaarde dat er geen broedgelegenheid ontstaat. Daarbij kan het helpen om het ontstaan van ruigtestroken te voorkomen.

4.5 Amfibieën

Gezien de aanwezigheid van een (kleine) kleine tuinvijver gelegen in het zuidelijke deel van het plangebied, is beperkt voortplantingsbiotoop aanwezig voor enkele laag beschermde amfibieënsoorten als Gewone pad, Bastaardkikker, Bruine kikker en/of Kleine watersalamander. Gezien het snelstromende karakter van de aanwezige sloot wordt hier geen voortplanting verwacht. Overwintering van enkele laag beschermde soorten is te verwachten in aanwezige ruigte en strooisellaag.

Geschikt voortplantingsbiotoop voor strikt beschermde soorten als bijvoorbeeld Kamsalamander, Rugstreppad, Poelkikker en Heikikker is niet aanwezig in het plangebied. Wegens het ontbreken van geschikt voortplantingsbiotoop, voor strikt beschermde soorten, in de directe nabijheid van het plangebied, worden ook geen zwaarder beschermde overwinterende amfibieën in het plangebied verwacht.

Effecten op te verwachten laag beschermde voortplantende en overwinterende amfibieën kunnen geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantings- en overwinteringsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in/ nabij water

4.6 Reptielen

Tijdens het veldbezoek, dat overig buiten de inventarisatieperiode van reptielen is uitgevoerd, zijn geen reptielen in het plangebied aangetroffen. In enkele kilometerhokken in de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen bekend van reptielen (www.natuurloket.nl) waarvan er enkele ook op de Rode Lijst staat vermeld. Na raadpleging van bekende verspreidingsgegevens en databanken van soorten (RAVON en www.waarneming.nl), kan geconcludeerd worden dat het hier waarschijnlijk Hazelworm, Levenbarende hagedis, Zandhagedis en/ of Gladde slang betreft.

Gezien de terreingesteldheid van het plangebied - met name verharding, tuinen en landbouwgrond - is het plangebied niet geschikt als (kern)leefgebied voor bovenstaande reptielen. Geschikt biotoop hiervoor is afwezig in het onderzoeksgebied.

De waarnemingen van reptielen zijn naar verwachting deels afkomstig uit nabijgelegen Elspeetsche heide. Ook de directe omgeving van het plangebied is suboptimaal als (kern)leefgebied voor reptielen, waardoor het ook zeer onwaarschijnlijk is dat zwerfende exemplaren (sporadisch) aanwezig zijn in het plangebied. Reptielen worden zodoende niet verwacht in het plangebied.

4.7 Overige soortgroepen

Vissen

Permanent oppervlaktewater is aanwezig in de vorm van een tuinvijver - die overigens behouden blijft - en een sloot. In deze sloot, die langs de zuidzijde van het plangebied loopt, is Tiendoornige stekelbaars aangetroffen. Ondanks intensieve bemonstering zijn geen beschermde vissensoorten aangetroffen. Beschermde soorten worden ook niet verwacht.

Dagvlinders en libellen

Wegens het ontbreken van geschikt biotoop zijn geen geschikte voortplantingslocaties voor beschermde vlinder- en libellensoorten aanwezig.

Mieren

In het plangebied zijn geen nestkoepels van beschermde mierensoorten aangetroffen. Beschermde mierensoorten zijn voornamelijk gebonden aan droge, open (naald)bossen en heideterreinen. Beide biotopen ontbreken in het plangebied.

Kevers

In Nederland komen/ kwamen vijf beschermde keversoorten voor. Juchtleerkever en Heldenbok zijn al sinds de jaren '70 niet meer in Nederland waargenomen. Drie beschermde keversoorten komen nog wel voor in Nederland (Vliegend hert, Gestreepte waterroofkever en Brede geelgerande waterroofkever). Binnen het plangebied is echter geen geschikt biotoop aanwezig voor deze soorten.

5 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator Natura 2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren
- Dienst Landelijk Gebied (2008). Aanpassing m.b.t. vogels in Handreiking Flora- en faunawet (concept).
- Europese Gemeenschappen (2000). Beheer van 'Natura 2000'-gebieden. De bepaling van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG).
- Huijbregts H. (2003). Beschermde kevers in Nederland (Coleoptera). Nederlandse faunistische mededelingen 19.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Lange R., R. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek (2003). Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij van de KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten, Utrecht.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Stichting Uitgeverij van de KNNV, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van Rode Lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.
- Ministerie van LNV (2008). Ontwerpbesluit De Veluwe.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Nöllert A. & C. Nöllert (1992). Amfibieëngids van Europa.
- Provincie Gelderland (www.prv.gelderland.nl: Atlas Groen Gelderland).
- RAVON. Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).
- www.hetInvloket.nl.

BIJLAGEN

I	Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Veluwe
II	Effectindicator Veluwe
III	Toelichting storingsfactoren
IV	Inventarisatiekaart vleermuizen
V	Wettelijk kader Flora- en faunawet

BIJLAGE I: INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIED VELUWE

Habitatrichtlijn: habitattypen

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Uitbreiding van de oppervlakte stuifzandheiden met struikhei dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties van flora en fauna. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. Verbetering van de kwaliteit dient vooral gericht te zijn op een betere structuur (voor fauna). Overgangen naar inheems loofbos en struweel dienen zo veel mogelijk behouden te blijven of uitgebreid te worden met het oog op broedvogels en andere fauna.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel: Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe begroeiingen zijn van speciaal belang omdat ze zich aan de rand van het areaal van het type bevinden.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Landelijk wordt gestreefd naar een anderhalf maal zo grote oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen in Nederland. De grootste bijdrage voor dit habitatype moet komen van de Veluwe. Voldoende winddynamiek is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen.

H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*

Doel: Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype zwakgebufferde vennen komt sporadisch voor op de Veluwe, zoals plaatselijk op de Hoge Veluwe.

H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

Doel: Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype zure vennen is op de Veluwe wijd verspreid. De kwaliteit is in een deel van de vennen matig.

Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion*

Doel: Uitbreiding verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).

Toelichting: Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) komt voor in diverse beken en sprengen, maar is niet overal even stabiel en niet overal van goede kwaliteit. Er zijn goede mogelijkheden voor herstel. Dit is ook van belang voor een soort als de beekprik.

Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting: Alhoewel de Veluwe vooral van belang is voor droge heiden, zijn er toch enige deelgebieden waar een aanzienlijke hoeveelheid van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) aanwezig is; delen hiervan zijn vergrast. Enige uitbreiding is nodig en realiseerbaar.

H4030 Droge Europese heide

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: De Veluwe levert de grootste bijdrage voor het habitatype droge heiden, dat in sommige deelgebieden in goede kwaliteit en over een grote oppervlakte aanwezig is. Een goed voorbeeld hiervan vormt de Posbank waar in het reliëfrijke landschap een fraaie afwisseling van struikheidebegroeiingen en bosbesrijke heide te zien is. Netto-uitbreiding van de oppervlakte dient gericht te zijn op het verbinden van grote heideterreinen met elkaar via open landschap, met het oog op duurzaamheid van populaties. Ook kleinere terreinen dienen vergroot te worden of verbonden te worden met andere heiden, met het oog op completere en duurzamere faunagemeenschappen. In sommige delen is deze heide vergrast of arm aan structuur en fauna-elementen. Voortgaande successie op kleine, geïsoleerde heideterreintjes is toegestaan zolang er op gebiedsniveau netto sprake is van oppervlaktevergroting.

***Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland**

Doel: Behoud verspreiding, behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Struwelen van het habitatype jeneverbesstruwelen zijn beperkt tot enkele deelgebieden, waarbij de Doornspijkse Heide de grootste oppervlakte herbergt. Op de Veluwe zijn daarnaast veel losstaande jeneverbessen aanwezig.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Enkele van de best ontwikkelde voorbeelden van dit habitatype worden op de Veluwe aangetroffen, zoals op de Harskamp (met de grootste populatie wolverlei en zeldzame soorten als kleine schorseneer en heidezegge). Wegens het voorkomen van twee laatst genoemde soorten en het grote oppervlakte van het habitatype levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitatype. Op veel andere locaties (bijvoorbeeld wegbermen) is het type matig ontwikkeld. Verder komt het plaatselijk goed ontwikkelde vochtige vormen voor. Omdat het habitatype heischrale graslanden landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert wordt uitbreiding van het oppervlakte en verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype blauwgraslanden verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. In het Natura2000-gebied komt het voor op lemige gronden, bijvoorbeeld bij Staverden en aan de randen van de zandgrond (o.a. Wisselse Veen). Uitbreiding van de oppervlakte blauwgraslanden kan gerealiseerd worden in samenhang met habitatypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) en H6230 heischrale graslanden.

H7110 *Actief hoogveen

Doel: Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).

Toelichting: Het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt voor in een aantal hoogveenvennen en als hellingveentjes. Het heeft onder meer in het Kootwijkerveen en het Mosterdven een zeer goede kwaliteit. Op andere locaties is uitbreiding mogelijk, bijvoorbeeld vanuit natte heide of verdroogde veentjes.

H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt met name voor op plagplekken die door natuurlijke successie overgaan in het habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.

H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robur-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)

Doel: Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype beuken-eikenbossen met hulst komt momenteel op enkele locaties op de Veluwe in een kwalitatief goede vorm voor (bijvoorbeeld in het Speulderbos). Zonder enig beheer zal een aanzienlijk deel van de eikenbossen op de Veluwe op termijn overgaan in dit habitatype.

H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-betuli*

- Doel:** Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A).
- Toelichting:** Het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voor op enkele voedselrijkere, leem- of lösshoudende standplaatsen. Het type verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Behoud van de huidige groeiplaatsen is op korte termijn van belang, waarbij op termijn mogelijk uitbreiding kan plaatsvinden op geschikte standplaatsen, in de nabijheid van goede voorbeelden (met bronpopulaties van kenmerkende soorten).

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

- Doel:** Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting:** De Veluwe levert de grootste bijdrage voor het habitatype oude eikenbossen, dat over een aanzienlijke oppervlakte verspreid is. Verbetering van de kwaliteit is mogelijk door het type te ontwikkelen op oude bosgroeiplaatsen met oud-bossoorten. Verbetering van de kwaliteit van het habitatype is noodzakelijk wegens de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding.

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

- Doel:** Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C).
- Toelichting:** Het habitatype vochtige alluviale bossen, *beekbegeleidende bossen* (subtype C) komt op veel locaties op de Veluwe voor, maar in de meeste gevallen slechts over een geringe oppervlakte en met matige kwaliteit. Langs de beken en op de overgang naar het IJsseldal liggen grotere en kwalitatief betere voorbeelden. (o.a. Hierdense beek). Voor duurzaam behoud van de levensgemeenschap binnen het gebied, is het van belang dat oppervlakte en kwaliteit toenemen.

Habitatrichtlijn: soorten

H1042 Gevlekte witsnuitlibel

- Doel:** Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie tot een duurzame populatie van ten minste 500 volwassen individuen.
- Toelichting:** De gevlekte witsnuitlibel heeft een zeer ongunstige staat van instandhouding door het tekort aan gebieden en de landelijk te geringe populatiegrootte. De beoogde uitbreiding van de populatie (tot het voor een duurzame populatie minimaal noodzakelijke aantal dieren) is gebaseerd op het realiseren van een landelijk gunstige staat van instandhouding.

H1083 Vliegend hert

- Doel:** Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting:** In ons land is de Veluwe het belangrijkste kerngebied voor het vliegend hert. De soort komt vooral voor in de omgeving van Vierhouten, Elspeet, Hoog Soeren en ten westen van Apeldoorn. Op de zuidoostelijke Veluwe is de soort bekend van de omgeving van De Steeg.

H1096 Beekprik

- Doel:** Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting:** De beekprik verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De Veluwe levert één van de grootste bijdragen. De soort komt hier voor in allerlei sprengbeken, met name aan de oostkant van het gebied (doorgaans niet in de sprengkoppen, maar verder stroomafwaarts). In het verleden heeft de soort ook op de N2K057_WB HVN Veluwe.doc 16 noordwestelijke en zuidelijke Veluwe geleefd, maar hier is ze momenteel verdwenen. Omdat de meeste leefgebieden sterk geïsoleerd zijn, zal een vergroting van de verspreiding waarschijnlijk alleen via gericht uitzetten mogelijk zijn op locaties waar de waterkwaliteit en beekmorfologie inmiddels weer hersteld zijn.

H1163 Rivierdonderpad

- Doel:** Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting:** De rivierdonderpad is bekend van de Hierdensche beek en van de Verloren beek bij Epe met enkele nabijgelegen beken (Paalbeek, Klaarbeek en Tongerensche beek). De soort is landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding en wordt in beken sterk bedreigd. De beken van de Veluwe leveren één van de grootste bijdragen voor de populaties van de rivierdonderpad in beken én er zijn nog mogelijkheden voor uitbreiding.

H1166 Kamsalamander

Doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting: De kamsalamander komt verspreid voor op de Veluwe op een beperkt aantal locaties, veelal in of nabij landbouwenclaves en langs de randen van het gebied. Het grootste deel van de Veluwe is als habitat ongeschikt voor de kamsalamander.

H1318 Meervleermuis

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting: De Veluwe levert als overwinteringsgebied één van de grootste bijdragen voor de meervleermuis.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel: Behoud verspreiding, behoud omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting: De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de Hierdense beek. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

Vogelrichtlijn: broedvogels

A072 Wespendif

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 150 paren.

Toelichting: Vermoedelijk broedt meer dan een kwart van de Nederlandse wespendifen op de Veluwe. Na de grootschalige bebossing, begin vorige eeuw, heeft de soort zich sterk uitgebreid, maar vermoedelijk zijn de aantallen de laatste decennia constant of mogelijk licht afnemend. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 150. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A224 Nachtzwaluw

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 610 paren.

Toelichting: Van oudsher is de nachtzwaluw een talrijke broedvogel van de Veluwe. De populatie is vanaf de 50-er jaren van de vorige eeuw sterk afgenomen tot een dieptepunt in het begin van de 80-er jaren. Sederdien broedt bijna de helft van de Nederlandse nachtzwaluwen op de Veluwe. Daarna trad weer herstel op zodat de stand momenteel weer 100-den paren omvat. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 610. Dit niveau ligt overigens nog altijd beduidend lager dan het niveau in de 50-er jaren. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. De belangrijkste deelgebieden, die elk voor zich al het gewenste niveau van 40 paren voor een sleutelpopulatie overschrijden zijn het Harskampse Zand, Worth- Rhederzand, Oldenbroekse en Elspeetse Heide en Hoge Veluwe. De samenhang van deze deelpopulaties is goed, zodat voor de Veluwe als geheel van één metapopulatie kan worden gesproken.

A229 IJsvogel

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting: De ijsvogel broedt in sterk fluctuerende aantallen langs de sprengen en vijverpartijen van de Veluwe rand. Na strenge winters kan ze geheel verdwenen zijn, maar na een reeks van zachte winters belopen de aantallen enige tientallen (bijvoorbeeld 1995 26 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Veluwerand met de grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie

A233 Draaihals

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting: Van oudsher is de draaihals een bekende broedvogel, vooral door het bezetten van nestkasten. Sedert begin 70-er jaren worden nestkasten niet meer bezet. Ongetwijfeld een gevolg van de sterke afname van de populatie en daarnaast een toename van het aanbod aan (dode) berken als natuurlijke nestplaats (in oude hopen van grote bonte spechten). De stand lijkt jaarlijks te fluctueren met vooral vanaf de 90-er jaren een sterk terugval tot een niveau van hooguit 50 paren; ver beneden het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie. Op de Veluwe broedt het

leeuwendeel van de Nederlandse populatie met als belangrijkste deelgebieden Kootwijker- en Harskampse Zand, Zilvense Heide, Rhederzand en Planken Wambuis. In hoeverre gesproken kan worden van een aaneengesloten metapopulatie voor de gehele Veluwe is de vraag. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A236 Zwarte specht

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 430 paren.

Toelichting: De zwarte specht is een broedvogel op de Veluwe vanaf 1918 in langzaam toenemend aantal. De hoogste aantallen werden vastgesteld aan het eind van de 80-er jaren. Vervolgens is het aantal enigszins teruggelopen. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 430. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A246 Boomleeuwerik

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.400 paren.

Toelichting: Van oudsher is de boomleeuwerik een talrijke broedvogel. De aantallen zijn halverwege de vorige eeuw duidelijk afgenomen, maar sinds het begin van de 70-er jaren is een opmerkelijk herstel opgetreden. Het gemiddeld aantal paren in de periode 1999-2003 wordt geschat op 2.400. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Momenteel broedt de boomleeuwerik verspreid over de gehele Veluwe in een aaneengesloten metapopulatie die 1/3 van de Nederlandse populatie omvat. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A255 Duinpieper

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting: De Veluwe is momenteel het enige gebied in Nederland waar duinpiepers broeden. Van oudsher was het een schaarse, doch gewone broedvogel van alle stuifzanden. Tegenwoordig is het belangrijkste broedgebied het Kootwijkerzand en Harskampse Zand. Andere gebieden waar de duinpieper rond de eeuwwisseling nog broedde waren het Hulshorster- en Beekhuizerzand, Nieuw Millingse Zand, Planken Wambuis, Otterlose Zand en Deelense en Pampelse Zand. Het aantal paren leek eind vorige eeuw te stabiliseren op een niveau van 30-40 paren; net onder het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie, vanaf 1999 viel de stand echter sterk terug met in 2002 nog slechts 5 paren en in 2003 nog één. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het is van groot belang geïsoleerde deelgebieden beter te verbinden zodat de populatie als één metapopulatie kan functioneren. Hiervoor is het van belang dat voor het habitatype H2330 zandverstuivingen uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit voortvarend worden opgepakt. Aangezien de soort gevoelig is voor verstoring o.a. door geluid, is het zaak met herstel van dit habitatype te beginnen op de meest geschikte locaties voor deze soort. Bij de verdere uitwerking van de doelen in het kader van het beheerplan is het nodig te bezien of voor herstel van een sleutelpopulatie op termijn aanvullende maatregelen nodig en zinvol zijn in het licht van de mate van herstel van deze soort. Het gebied kan mogelijk op termijn voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A276 Roodborsttapuit

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.000 paren.

Toelichting: Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel op de heidevelden, maar aanvankelijk vermoedelijk in bescheiden aantallen. Vanaf de 70-er jaren zijn de aantallen sterk toegenomen en tegenwoordig kunnen we spreken van een aaneengesloten metapopulatie. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 1.100. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A277 Tapuit

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting: De tapuit was een karakteristieke broedvogel van stuifzanden en zandige heidevelden. In het verleden broedden 100-den paren op de Veluwe. Het is aannemelijk dat de aantallen al vanaf het

begin van de vorige eeuw door bebossing van stuifzanden en heidevelden teruglopen. Deze tendens heeft zich versterkt doorgezet vanaf de 80-er jaren, zodat momenteel hooguit nog enkele 10-tallen paren resteren. Het gemiddeld aantal paren voor de periode 1999-2003 wordt geschat op 66. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A338 Grauwe klauwier

Doel: Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting: Vermoedelijk is de grauwe klauwier van oudsher een schaarse broedvogel. Het leefgebied kenmerkt zich door halfopen structuurrijke vegetatie met een hoog aanbod aan grote insecten en kleine gewervelden. De schatting voor de periode 1999-2003 komt uit op 27 paren, met een dalende trend. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

BIJLAGE III: TOELICHTING STORINGSFACTOREN

1) *Oppervlakteverlies*

Kenmerk: afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.

Interactie andere factoren: verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermessing.

Werking: door afname van het beschikbare oppervlak neemt ook het aantal individuen van een soort af. Om duurzaam te kunnen voortbestaan moet elke soort uit een minimum aantal individuen bestaan; bij diersoorten wordt meestal van een minimum aantal paartjes (reproductieve eenheden) gesproken. Wanneer een populatie te klein wordt neemt de kans op uitsterven toe, zeker als deze populatie geen onderdeel uitmaakt van een samenhangend netwerk van leefgebieden. Bij een populatie die uit te weinig individuen bestaat, neemt ook de kans op inteelt toe en dus de genetische variatie af. Hierdoor wordt een populatie kwetsbaar voor veranderingen tengevolge van bijvoorbeeld predatie, extreme seizoensinvloeden of ziekten. Ook habitattypen kennen een ondergrens voor een duurzame oppervlakte.

2) *Versnippering*

Kenmerk: van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.

Interactie andere factoren: treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.

Gevolg: als het leefgebied niet meer voldoende groot is voor een populatie, of individuen van één populatie kunnen de verschillende leefgebieden niet meer bereiken, neemt de duurzaamheid van de populatie af. Een gevolg kan zijn een verandering op in de soortensamenstelling en het ecosysteem. Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor de versnippering van hun leefgebied. Het meest gevoelig zijn soorten met een gering verspreidingsvermogen, soorten die zich over de grond bewegen en soorten met een grote oppervlaktebehoefte. Versnippering door barrières zoals wegen en spoorlijnen leidt mogelijk ook tot sterfte van individuen en kan zo effect hebben op de populatiesamenstelling. Bij versnippering moet men altijd goed rekening houden met het schaalniveau van het populatienetwerk.

3) *Verzuring*

Kenmerk: Verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van vervuilende gassen door bijvoorbeeld fabrieken en (vracht)auto's. De uitstoot bevat onder andere zwaveldioxide (SO₂), stikstofdioxide (NO_x), ammoniak (NH₃) en vluchtige organische stoffen (VOS). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden aldus tot het zuurder worden van het biotische milieu. De belangrijkste bronnen van verzurende stoffen zijn de landbouw, het verkeer en de industrie.

Interactie andere factoren: De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te scheiden van die van vermestende stoffen, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Gevolg: Verzuring leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten.

4) *Vermesting*

Kenmerk: Vermesting is de 'verrijking' van ecosystemen met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofdioxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater.

Interactie andere factoren: stoffen die leiden tot vermessing kunnen ook leiden tot verzuring. Vermesting (en verzuring) kunnen op hun beurt leiden tot verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater.

Gevolg: De groei in veel natuurlijke landecosystemen zoals bossen, vennen en heidevelden worden gelimiteerd door de beschikbaarheid van stikstof. Het gevolg van stikstof depositie is dat deze extra stikstof extra groei geeft. Daarbij is de beschikbaarheid van stikstof bepalend voor de concurrentieverhoudingen tussen de plantensoorten. Als de stikstofdepositie boven een bepaald kritisch niveau komt, neemt een beperkt aantal plantensoorten sterk toe ten koste van meerdere andere. Hierdoor neemt de biodiversiteit af.

7) Verontreiniging

Kenmerk: Er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Gevolg: Vrijwel alle soorten en habitattypen reageren op verontreiniging. De ecologische effecten uiten zich in het verdwijnen van soorten en/of het beïnvloeden van gevoelige ecologische processen. Deze beïnvloeding kan direct plaatsvinden maar ook indirect via een opeenvolging van ecologische interacties. Bovendien kan verontreiniging zich pas vele jaren/decennia later manifesteren. De gevolgen van verontreiniging zijn divers en complex. In het algemeen kan gesteld worden dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig en kan verontreiniging leiden tot verandering van de soortensamenstelling.

8) Verdroging

Kenmerk: Verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoogkomt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfilteerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Gevolg: de verandering in grondwaterstand en soms ook kwaliteit van het grondwater leidt tot een verandering in de soortensamenstelling en op lange termijn van het habitatype.

9) Vernatting

Kenmerk: Vernatting manifesteert zich in hogere grondwaterstanden en/of toenemende kwel veroorzaakt door menselijk handelen.

Interactie andere factoren: vernatting kan leiden tot verzoeting en verandering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld als gevolg van inlaat van gebiedsvreemd water.

Gevolg: Vernatting is een storende factor voor vegetatietypen en soorten die van nature onder drogere omstandigheden voorkomen. Vernatting grijpt in op de bodem- of watercondities. Bij verdergaande vernatting kan een gebied ongeschikt worden voor planten en dieren en zo leiden tot een verandering in de soortensamenstelling en uiteindelijk het habitatype.

13) Verstoring door geluid

Kenmerk: verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: Treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Gevolg: Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor direct effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van het reproductieproces. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Voor zeezoogdieren en vogels is in bepaalde gevallen deze dosis-effect relatie goed gekwantificeerd.

14) Verstoring door licht

Kenmerk: verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: geen?

Gevolg: Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Met name schemer- en nachttactieve dieren kunnen last hebben van verstoring door licht, doordat zij juist aangetrokken worden of verdreven door de lichtbron. Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of verlichte delen van het leefgebied worden vermeden.

16) Optische verstoring

Kenmerk: optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Gevolg: optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. Andersom kan optische verstoring juist ook het uitzicht van soorten beperken waardoor zij potentiële vijanden niet zien naderen. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

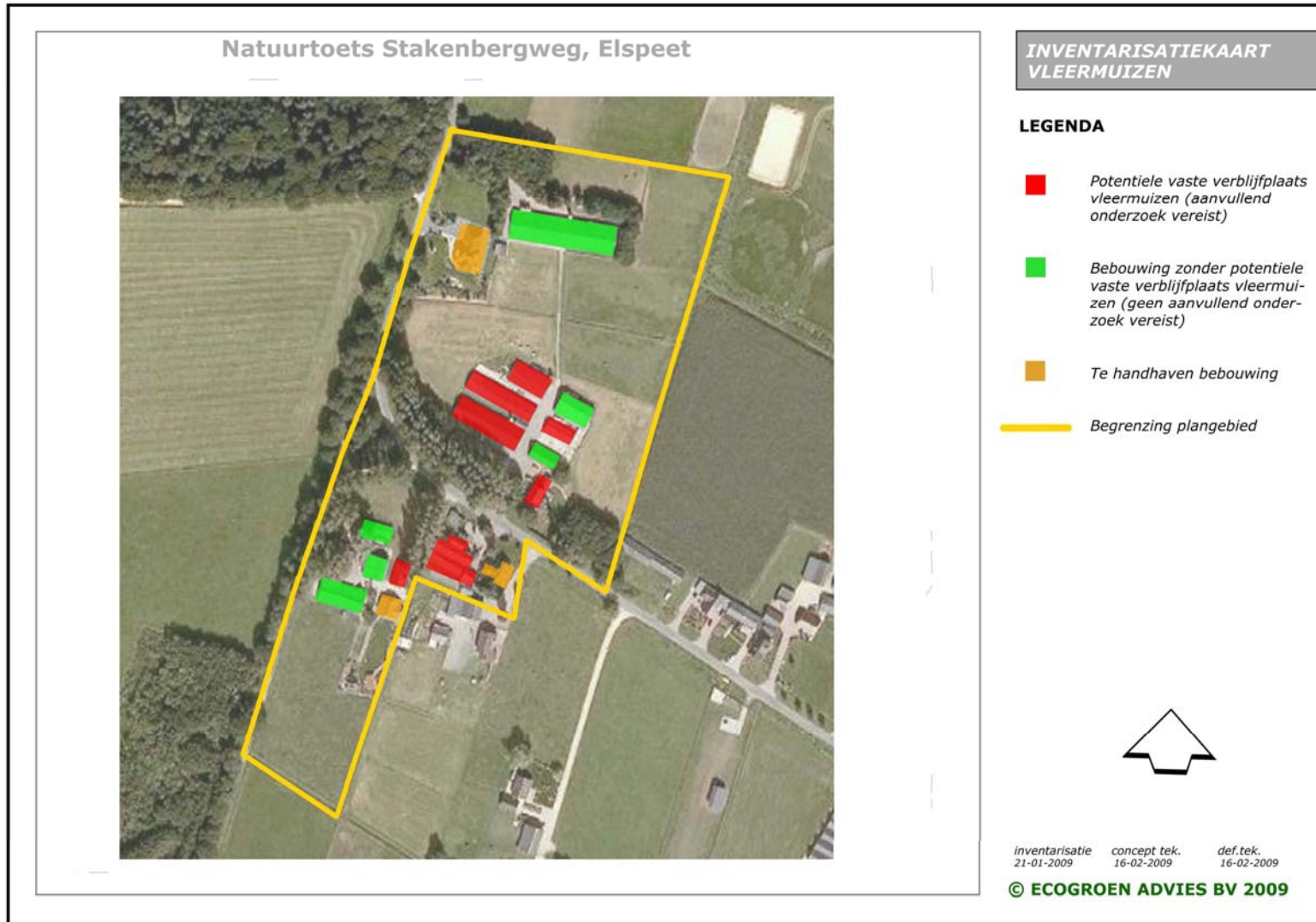
17) Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Gevolg: deze storende factor kan leiden tot een verandering van het habitatype en/of verstoring of het doden van fauna-individuen. Bij habitattypen treedt de verstoring/verandering vaak op ten gevolge van recreatie of bijvoorbeeld militaire activiteiten. Het effect is zeer afhankelijk van de kwetsbaarheid (gevoeligheid) van het habitatype. Waterrecreatie en scheepvaart leiden tot golfslag, hetgeen effect kan hebben op de oeverbegroeiing en waterfauna. Luchtwervelingen van bijvoorbeeld windmolens kunnen leiden tot vogelsterfte.

BIJLAGE IV: INVENTARISATIEKAART VLEERMUIZEN

BIJLAGE V: WETTELIJK KADER FLORA- EN FAUNAWET

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Met de Flora- en faunawet (Ffwet) is beoogd een geïntegreerd soortenbeschermingsregime te creëren dat voldoet aan de internationale verplichtingen. Doordat het verkrijgen van ontheffing en vrijstelling slechts mogelijk was onder bepaalde voorwaarden, werd de Flora- en faunawet na de inwerkingtreding al snel als belemmerend ervaren in het maatschappelijke verkeer.

De belemmerende factoren werden met name veroorzaakt, door het afwegingskader, dat ook voor zeer algemeen voorkomende soorten gold als b.v. Mol, Veldmuis, Bosmuis en Konijn. Dit zorgde voor onnodige belemmeringen van werkzaamheden en veel administratieve lastendruk.

Vanaf 23 februari 2005 is een wetswijziging van kracht geworden waarbij de mogelijkheden verruimd zijn voor het verlenen van ontheffing/ vrijstelling van de verbodsbepalingen in het kader van de Ffwet. Dit geldt met name voor de algemeen voorkomende soorten.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Ffwet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is.
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Verbodsbepalingen

De Ffwet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8 van de Ffwet. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12 (zie kader). In hoeverre de verbodsbepalingen van toepassing zijn is afhankelijk van het beschermingsregime waartoe de soort behoort.

Algemene verbodsbepalingen voor beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12.

Art. 8:	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Art. 9:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Art. 10:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Art. 11:	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Art. 12:	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Drie beschermingsregimes planten- en diersoorten

Met ingang van het wijzigingsbesluit artikel 75 zijn drie verschillende beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. In alle gevallen is onverminderd de zorgplicht van toepassing:

'Ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, is verplicht dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of na te laten.'

Tabel 1 'Algemene soorten'

Onder deze groep vallen o.a. alle algemeen voorkomende beschermde zoogdieren, amfibieën en vaatplanten (in totaal 43 soorten). Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de Ffwet en hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.

Tabel 2 'Overige soorten (gedragscode)'

Onder deze groep vallen een aantal minder algemene soorten (in totaal 101) en vogels. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor deze soorten voor overtreding van de artikelen 8 t/m 12 van de Ffwet, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een gedragscode. De gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring door de minister van LNV. De gedragscode geeft richtlijnen aan om schade aan de soort te voorkomen of te minimaliseren (Artikel 16c wijzigingsbesluit).

Voorheen was nooit vrijstelling mogelijk voor van nature voorkomende vogelsoorten. Nu kan alleen vrijstelling verkregen worden indien:

- sprake is van belang a) t/m d);
- sprake is van onopzettelijk verstoren (artikel 10) in geval van bij de wet genoemde belangen, en er geen wezenlijke invloed (significante effecten) is;
- In geval van belang g), behalve in de periode 15 maart-15 juli.

Tabel 3 'Soorten van Bijlage I AMvB Artikel 75 / soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV'

Onder de eerste groep vallen met name soorten die een kwetsbare status hebben (in totaal 37 soorten) en vogels (in geval niet gewerkt wordt met een gedragscode). Ze hebben een vergelijkbare bescherming als soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, is voor deze soorten ontheffing van de artikelen 8 t/m 12 van de Ffwet altijd noodzakelijk. De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang¹;
2. er is geen alternatief;
3. de activiteiten doen geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De laatste twee criteria worden in het wijzigingsbesluit samengevat als 'zorgvuldig handelen', waarbij elke vorm van schade aan de soort voorkomen moet worden. Aan alle drie criteria moet gelijktijdig voldaan worden.

Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik, is het niet mogelijk voor artikel 10 van de Ffwet een ontheffing te verkrijgen. Voor de artikelen 8, 9, 11 en 12 geldt wel een vrijstelling, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode.

Rode lijsten

De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor Rode lijst-soorten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Nederland zal aan de hand van een vergunningstelsel de zorgvuldige afweging waarborgen rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast worden tegenwoordig in Nederland voor alle gebieden die samen Natura 2000 vormen, beheerplannen opgesteld.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Voor een volledig begrip wordt verwezen naar de oorspronkelijke wetsteksten (www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'). Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend.

¹ a) de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap; b) de bescherming van flora en fauna; c) de veiligheid van het luchtverkeer; d) de volksgezondheid of openbare veiligheid; e) dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten; f) het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren; g) belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort; h) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw; i) bestendig gebruik; j) de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna